

บทบรรณาธิการ

ครั้งหนึ่งโรเบิร์ต ค็อกซ์ นักวิชาการสายเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศผู้โด่งดังได้กล่าวไว้ว่า “*Theory is always for someone and for some purpose*” กล่าวคือ “ทฤษฎีนั้นแน่นอนว่าต้องมีอยู่เพื่อกลุ่มคนบางพวกและโดยจุดมุ่งหมายบางอย่างเสมอ” บทบรรณาธิการชิ้นนี้สนับสนุนแนวคิดของค็อกซ์ดังกล่าวโดยที่บรรณาธิการนั้นมีพื้นฐานทางความคิดที่ว่าทฤษฎี/แนวคิด/แนวทางการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมใดๆ ก็ตามนั้นปราศจากความจริงแบบเป็นหนึ่งเดียวที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกบริบททางสังคมโดยไม่มีเงื่อนไข แท้จริงแล้วทฤษฎีหรือแนวความคิดใดๆ ล้วนแล้วแต่มีลักษณะเฉพาะของมันและนำเสนอมุมมอง/การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองในแง่มุมที่แตกต่างกันไป

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรฉบับนี้ปรากฏขึ้นท่ามกลางสภาวะ “วิกฤติ” ทางการเมือง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวิกฤติการณ์เชิงโครงสร้าง/วิกฤติการณ์ของอำนาจหน้าที่สั่งสมมาเป็นเวลานานทั้งในเชิงเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม-อุดมการณ์² ในสภาวะที่อำนาจหน้าที่สั่งสมอยู่ในระหว่างการตอรอง/ตอสู้และถ่วงดุลย์กันระหว่างกลุ่มพลังทางสังคมต่างๆนี้ คนธรรมดาซึ่งเป็นชนชั้นผู้ถูกกดขี่นั้นต้องตกอยู่ในสภาวะที่เปราะบางในเชิงของความสัมพันธ์ทางอำนาจกับชนชั้นปกครอง (และกลุ่มที่พยายามยกตนเป็นชนชั้นปกครองโดยไม่ใส่ใจกระบวนการประชาธิปไตย) ในความสัมพันธ์ที่เปราะบางเช่นนี้ การโฆษณาชวนเชื่อ รวมถึงการสื่อสารทางเดียวจากกลุ่มพลังบางกลุ่มได้ทำหน้าที่กล่อมเกลา/ประกอบสร้าง “ความรู้” ทางการเมืองชุดหนึ่งขึ้นมาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างการ

¹ Cox, R.W. (1981). “Social forces, states, and world orders: beyond international relations theory”, in Cox, R. W. and Sinclair, T. J. (Eds.) *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press.

² Buddharaksa, W. (2014). *The old is dying and the new cannot be born: Organic crisis, social forces, and the Thai state, 1997-2010*. PhD Thesis, the University of York, UK.

ครองอำนาจของกลุ่มชนชั้นหนึ่ง ๆ³ ในสภาวะเช่นนี้สิ่งที่นักวิชาการที่แท้จริงจะทำได้ก็คือการมอบ “เครื่องมือทางวิชาการ” เพื่อเสริมสร้าง/กระตุ้นความคิดเชิงวิพากษ์ให้กับผู้อ่านในการทำ ความเข้าใจการเมือง (ทั้งการเมืองไทยและการเมืองโลก) มิใช่การใช้ตำแหน่งแห่งที่ และเกียรติยศทางวิชาการมาใช้บังหน้า เพื่อเป็นบันไดทางการเมืองดังที่นักวิชาการ (บางจำพวก) ได้กระทำในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา

เพื่อเติมเต็มความตั้งใจในการนำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการ สังคมศาสตร์ และเป็นส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่งในการสร้าง “ความคิดเชิงวิพากษ์” ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน วารสารสังคมศาสตร์ฯ ฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอในประเด็นว่า ด้วย “ทฤษฎีกับการเมือง” ผ่านทางงานเขียนของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ รุ่นใหม่จำนวนหนึ่ง โดยผู้เขียนได้ถูกร้องขอโดยบรรณาธิการให้นำเสนอผลงานในฉบับนี้โดยเน้นหนักที่ตัวทฤษฎี/แนวความคิดเป็นหลักโดย อย่างไรก็ตามในแต่ละบทความก็ได้เปิดช่องทางในการเสนอแนะต่อผู้อ่านด้วยว่า บทความแต่ละชิ้นนั้นจะสามารถนำไปใช้เป็น “เครื่องมือ” เพื่อทำการศึกษา/วิเคราะห์/ทำความเข้าใจ “การเมือง” ในบริบท/ระดับ/มุมมองที่แตกต่างหลากหลายต่อไปได้อย่างไร ทั้งนี้การนำเสนอข้อเขียนในวารสารฉบับนี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่ข้อถกเถียงว่า “ทฤษฎี” หรือว่า “การเมือง” นั้นคืออะไร? เนื่องจากข้อถกเถียงเกี่ยวกับสองคำนี้หากจะอธิบายให้ถึงที่สุดแล้วพื้นที่อันจำกัดในวารสารฉบับนี้ไม่อาจเปิดที่ทางให้ทำได้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามบทความทั้งหมดทบทวน (รวมถึงบทวิจารณ์หนังสือด้วย) ในฉบับนี้ล้วนทำหน้าที่อย่างดียิ่งต่อการมอบองค์ความรู้และข้อถกเถียงที่สำคัญ เพื่อเป็นการปูทางให้แก่ผู้อ่านที่สนใจได้ติดต่อและค้นคว้าต่อได้ต่อไป

การนำเสนอในบทความแรก⁴ เรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ขบวนการ และขบวนการโต้กลับ: งานวิชาการตามจารีตการศึกษาแบบขบวนการทาง

³ วัชรพล พุทธิรักษา. (2557). *บทสำรวจความคิดทางการเมืองของอันโตนิโอ กรัมสกี*. กรุงเทพฯ: สมมติ. (อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์)

⁴ นำเสนอโดย เอกพลธัญ ฌัฐพัชรินทร์ นิสิตปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

สังคมและการเมืองในระดับสากล (บทสำรวจเบื้องต้น)” ได้มอบเครื่องมือทางวิชาการที่สำคัญแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับพัฒนาการ สถานภาพ ตลอดจนข้อถกเถียงสำคัญภายใต้องค์ความรู้ที่พัฒนาจากกรอบแนวทางการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคม (Social Movement Approach) อันเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการทำความเข้าใจ (สิ่งที่ผู้เขียนเรียกขานว่า) การเมืองแห่งการต่อสู้ (Contentious Politics) บทความนี้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ขบวนการทางสังคม และสิ่งที่น่าสนใจและถือได้ว่าเป็น “ความใหม่” ในงานชิ้นนี้ก็คือผู้เขียนได้เพิ่มการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแสดงดังกล่าว พร้อมกับการนำ “ขบวนการโต้กลับ” มาพิจารณาด้วย ในส่วนท้ายของบทความได้นำเสนอการนำทฤษฎีไปใช้กับการทำความเข้าใจการเมืองในโลกจริงโดยศึกษากรณีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงระหว่างปี 2549-2553

บทความถัดมา⁵ คือ “อัตลักษณ์เพื่อ ‘วันพรุ่งนี้’: บทวิพากษ์การเมืองเชิงอัตลักษณ์จากสำนักคิดหลังอาณานิคม” งานศึกษาสำคัญชิ้นนี้จะช่วยเปิดพื้นที่ทางวิชาการในโลกสังคมศาสตร์ภาษาไทยในส่วนของสำนักคิดหลังอาณานิคม (Post-colonialism) ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีการพูดถึงแนวคิดของสำนักนี้กันมากขึ้น แต่ในทางกลับกันงานเขียนเชิงทฤษฎีกลับไม่ได้มีมากนัก ผู้อ่านจะได้ทำความเข้าใจกับประเด็นเชิงทฤษฎีที่สำคัญ อาทิ การเมืองเชิงอัตลักษณ์ (Identity Politics) วาทกรรม (Discourse) และจิตวิเคราะห์แบบลากอง (Lacanian Psychoanalysis) เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจและจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านอย่างมากในสภาวะตึงตันทางการเมืองและปัญญาอย่างในปัจจุบันก็คือ การได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็น “ตัวตน” และปฏิบัติการของอำนาจที่อำพรางซ่อนเร้นอยู่รอบตัวเราอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้อ่านได้มีการจินตนาการและคาดหวังถึงอนาคตที่ดีกว่าว่าจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

⁵ นำเสนอโดย สลิลยา ยุคตะนันท์ อาจารย์ประจำ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความที่สาม⁶ เรื่อง “*The Use of Military Instruments, War and International Relations*” นั้นมีความแตกต่างกับงานศึกษาชิ้นอื่นๆ ในฉบับนี้ ขณะที่งานเขียนชิ้นอื่นๆ อาจถูกมองว่าถูกผลิตขึ้นจากมุมมองของแนวคิดกระแสรองที่ทำทลายต่อวงวิชาการกระแสหลัก แต่ในงานเขียนชิ้นนี้นำเสนอหนึ่งในแนวคิดหลักของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งก็คือแนวคิดเกี่ยวกับสงครามและเครื่องมือทางทหาร ข้อคิดหลักที่ได้จากงานศึกษาชิ้นนี้ก็คือว่าไม่ว่าสงครามจะเปลี่ยนรูปแบบไปเช่นใดแต่การใช้เครื่องมือทางการทหารในทางการเมืองระหว่างประเทศนั้นถือว่าไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในโลกที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นโลกแห่งการนองเลือด

หากบทความก่อนหน้าจะเป็นภาพตัวแทนของสำนักคิดกระแสหลักในการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ บทความที่สี่⁷ เรื่อง “*นีโอกัรมเซียนและการขยายปริมณฑลทางความรู้ในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*” นั้นก็เป็นความพยายามที่จะท้าทายกับแนวคิดกระแสหลักดังกล่าว ในบทความนี้ผู้เขียนได้พยายามท้าทายและขยายพรมแดนของแนวความคิดของสำนักสังคมนิยม (Realism) ในทฤษฎีการเมือง/เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศด้วยแนวคิดเชิงวิพากษ์ของสำนักคิดนีโอกัรมเซียน (Neo-Gramscianism) แนวคิดดังกล่าวนั้นเป็นที่นิยมและได้รับการศึกษา/ถกเถียงอย่างกว้างขวางในวงวิชาการสากล แต่ไม่ได้รับการกล่าวถึงหรือแม้แต่หยิบยกมาศึกษามากนักในวงวิชาการไทย ผู้เขียนได้นำเสนอพัฒนาการและข้อถกเถียงหลักของนีโอกัรมเซียนโดยพัฒนาอยู่บนฐานแนวคิดทางการเมืองของนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ผู้ยิ่งใหญ่อย่างอันโตนิโอ กรัสมี่ (Antonio Gramsci) บทความนี้มีคุณภาพการยั้งในการปูพื้นให้ผู้อ่านได้รู้จักกับแนวคิดสำคัญของกรัสมี่ ตลอดจนเปิดที่ทางให้กับการมองการเมืองระหว่างประเทศ/เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศให้มีลักษณะเชิงวิพากษ์และมีที่ทางให้กับโครงสร้างส่วนบนมากขึ้น

⁶ นำเสนอโดย Poowin Buyavejchewin (ภูวีน บุญยะเวชชีวิน) นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁷ นำเสนอโดย ชกทิพร สุพร นิสิตปริญญาโท ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความวิชาการลำดับสุดท้าย^๑ ในวารสารฉบับนี้คือ “ทหารผ่านศึกสหรัฐกับบาดแผลร้ายลึกหลังสงครามอิรัก” บทความนี้มอบกรอบในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่มี “ระดับในการวิเคราะห์” (Level of Analysis) ที่แตกต่างออกไปกับบทความอื่นๆ กล่าวคือในขณะที่การนำเสนอชิ้นอื่นในฉบับนี้ให้ภาพการมองการเมืองในระดับที่หลากหลายทั้งในระดับของโครงสร้างทางสังคม กลุ่ม หรือกลุ่มพลังทางสังคมที่หลากหลาย แต่ในบทความสุดท้ายนี้มุ่งความสนใจไปที่ “ปัจเจก” และ “กลุ่มของปัจเจก” คือทหารอเมริกันผู้ผ่านประสบการณ์ทางการเมืองในสงครามอิรัก ขณะที่บทความที่สามได้เสนอว่าการนองเลือดและสงครามนั้นเป็นธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงของสังคมมนุษย์ บทความสุดท้ายชิ้นนี้ให้ภาพอีกด้านหนึ่งว่าท้ายที่สุดแล้วเมื่อสงครามเกิดขึ้นมันไม่เพียงแต่สร้างผลสะท้อนระหว่างรัฐ แต่ “คน” ที่ต้องทำงานในสงครามก็เช่นกันล้วนได้รับบาดแผลทางจิตใจที่ซับซ้อนและโหดร้ายจากสงครามนั้นด้วย

ในส่วนท้ายสุดของวารสารคือ บทปริทรรศน์หนังสือ^๒ Daniel W. Drezner, *Theories of International Politics and Zombies* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2011) ซึ่งหนังสือเล่มนี้นั้นนับว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่งในฐานะที่เสนอตัวเองเป็นหนังสือทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ แต่อธิบายผ่านความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบต่างๆ ที่มีต่อซอมบี้! แนนอนว่าผู้สนใจศึกษาทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางรัฐศาสตร์นั้นทราบดีว่าสังคมใดมีมนุษย์สังคมนั้นย่อมมีการเมืองเกิดขึ้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือว่าซอมบี้มันไม่ใช่มนุษย์และหากมีสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์เกิดขึ้น เราจะจัดการความสัมพันธ์ตรงนี้อย่างไรดี

บทความทั้งหมด (รวมบทปริทรรศน์หนังสือ) ได้มอบเครื่องมือเชิง “ทฤษฎี” ที่สำคัญและมีความแตกต่างหลากหลายอย่างมากในแง่ของมุมมอง

^๑ นำเสนอโดย ชญาน์หัตต์ ศุภชลาศัย นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรการเมืองระหว่างประเทศ Aberystwyth University และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

^๒ นำเสนอโดย ทภีพร สุพร

และจุดเน้น ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจการเมืองภายในประเทศ หรือ การเมืองระหว่างประเทศ และไม่ว่าจะโดยการวิเคราะห์ในระดับของปัจเจก กลุ่ม ขบวนการเคลื่อนไหว รัฐ หรือระหว่างรัฐ บทความทั้งหมดในฉบับนี้ก็ได้ นำเสนอเพื่อปูทางให้แก่ผู้อ่านเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจ “การเมือง” ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการนำทางเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้ต่อไป